

Twee jaar na het Nederlandse “nee” tegen de Europese Grondwet

Door Drs. Maurice de Hond (www.peil.nl)

Inleiding

Op 1 juni 2005 heeft 63% van de Nederlandse kiezers “nee” gezegd bij het referendum over de Europese Grondwet. Met het aantreden van het nieuwe kabinet en een nieuwe Franse president worden er pogingen gedaan om tot een nieuwe vorm van Europese overeenkomst te komen. In de aanloop naar het referendum van 2005 is er veel onderzoek gedaan over datgene wat de Nederlanders over de EU vonden en over de grondwet/ het verdrag. Deze week zijn diverse onderzoeken uit 2005 herhaald en een serie vragen gesteld naar aanleiding van de toespraak van Premier Balkenende voor het Europese Parlement met de voorgestelde wijzigingen van Nederland.

Het geeft een goede indruk van waar de Nederlanders inmiddels staan ten opzichte van de EU, het voorstel van de grondwet en de nieuwe voorstellen.

Samenvatting

De antwoorden op de meeste stellingen over de EU geven in 2007 vrijwel dezelfde percentages te zien als in 2005. Nog steeds wil slechts 20% dat Nederland uit de EU stapt en vindt 32% dat de ontwikkelingen binnen de EU te snel zijn gegaan. 48% vindt dat het wel goed zo gaat of wil zelfs dat de samenwerking of –smelting sneller gaat. Wel is een groot deel van de Nederlanders tegen uitbreiding van de EU met Turkije.

Het recente optreden van Premier Balkenende bij het Europees Parlement wordt door meer mensen als positief beoordeeld dan negatief. Er is een duidelijke meerderheid voor een nieuw verdrag, dat hetzij de huidige grondwet betreft (23%) of een wijzigingsverdrag zal zijn (29%).

De veranderingen die men met name wil betreft de autonomie van Nederland (zoals het handhaven van het vetorecht per land en het feit dat de Europese grondwet niet per definitie boven de Nederlandse wetten gaat). Men is veel minder tegen aspecten als “één vlag”, de naamstelling “grondwet” voor het verdrag of de naamstelling van een nieuwe minister van buitenlandse zaken..

Twee derde deel van de Nederlanders wil dat als er een nieuw verdrag wordt gesloten er een nieuw referendum wordt gehouden. En als de Nederlandse wensen in grote lijnen worden ingewilligd dan lijkt het erop dat een duidelijke meerderheid voor dat referendum zal gaan stemmen.

Resumerend kan gesteld worden dat de basishouding van de Nederlanders ten opzichte van de EU dus positief is met een aantal kritische kanttekeningen.

De ingeslagen weg van de Nederlandse regering met betrekking tot de verandering van het bij het referendum in 2005 voorgelegde grondwet wordt positief gewaardeerd. Men wil wel dat bij een nieuwe overeenkomst wederom een referendum wordt gehouden. Daarbij zal, indien bij de wijzigingen van het verdrag meer aandacht wordt geschonken aan de autonomie van de lidstaten, een meerderheid voor stemmen.

Het al dan niet houden van een referendum na het sluiten van een nieuw verdrag binnen de EU zou wel eens door een groot deel van de Nederlanders als de lakmoesproef kunnen worden gezien of de regering echt belangstelling heeft in wat er onder de kiezers leeft.

De vier categorieën

Op basis van de beantwoording van meerdere vragen zijn de Nederlanders zowel in 2005 gecategoriseerd in een viertal groepen ten opzichte van de EU als in 2007. Dit is het overzicht.

<i>verticaal gepercenteerd naar</i>	2005	2007	% dat tegen heeft gestemd
EU - Sceptici	19%	20%	98%
EU met handrem	33%	32%	67%
EU - Supporter	29%	35%	50%
EU - Adept	19%	13%	32%
Totaal	100%	100%	63%

(De adepten zijn Nederlanders die de EU het liefst zich zien ontwikkelen naar een model als de VS. De supporters zijn mensen die over het algemeen tevreden zijn met de ontwikkelingen van de EU. “Met handrem” zijn mensen die voor de EU zijn, maar vinden dat het te snel is gegaan. En de sceptici zijn de mensen die het liefst willen dat Nederland uit de EU stapt.)

De enige verandering van enige omvang sinds 2005 is dat de groep EU-adepten, met 6% is gedaald en de groep EU-supporters met 6% zijn gestegen.

In Bijlage A staat een serie vragen over de EU die in 2005 en 2007 zijn gesteld. Dit is de samenvatting.

	2005	2007
Europa moet één land worden, zoals de VS	19%	13%
Binnen Europa moet uiteindelijk Engels gesproken gaan worden	12%	13%
Alle grenzen tussen de leden van de EU moeten worden afgeschaft	33%	29%
Verdrag van Schengen kan beter opgeheven worden	39%	35%
Het zou beter zijn als Nederland zich uit de EU terugtrekt	19%	17%
EU zou eigenlijk alleen maar een economische verdragsorganisatie moeten zijn	56%	55%
De EU heeft er mede voor gezorgd dat er in Europa minder oorlog is	48%	51%
De EU heeft een duidelijke bijdrage geleverd aan de economische groei in Nederland	35%	53%
Het zou beter zijn als er één leger in de EU komt	50%	39%
Het zou beter zijn als de EU beperkt zou blijven tot de landen van West- en Noord-Europa	51%	57%
Op dit moment heeft de bevolking binnen de EU weinig te zeggen	87%	81%

Bij de meeste stellingen is er in twee jaar weinig veranderd. De grootste verandering betreft de stijging van de groep die vindt dat de EU een duidelijke bijdrage heeft geleverd aan de economische groei van Nederland. Dat lijkt samen te hangen met het feit dat de economie nu duidelijk beter draait dan twee jaar geleden.

In 2005 werd al geconstateerd dat de tegenstem niet vooral betekende dat de Nederlanders tegen de EU waren, maar dat de ontwikkelingen voor velen te snel ging (te snel nieuwe landen erbij), het democratisch deficit als groot werd ervaren, en Brussel te veel invloed kreeg op het dagelijks leven van de Nederlanders. “Turkije bij de EU” was (en is) daar een belangrijke steen des aanstoots. Dat is o.a. te zien bij de beantwoording van de vraag of men het goed vindt dat er gestreefd wordt naar toetreding van Turkije tot de EU.

verticaal gepercenteerd naar	2007	EU-Groep				Referendum	
		Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor gestemd	Tegen gestemd
Ja	25%	6%	21%	36%	36%	42%	15%
Nee	65%	90%	70%	53%	51%	48%	76%
Weet niet	9%	4%	9%	11%	13%	10%	9%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Het voorgenomen wijzigingsverdrag

Premier Balkenende heeft de afgelopen week een rede gehouden voor het Europese Parlement met betrekking tot de wensen van Nederland inzake het nieuwe verdrag. Er zijn daar meer Nederlanders positief dan negatief over (34% tegen 28%).

verticaal gepercenteerd naar	Allen	EU-Groep				Referendum	
		Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor gestemd	Tegen gestemd
Positief	15%	3%	21%	15%	22%	34%	6%
Vrij positief	19%	6%	17%	29%	17%	21%	18%
Positief, noch negatief	21%	23%	20%	20%	23%	21%	21%
Vrij negatief	9%	10%	9%	9%	12%	8%	11%
Negatief	19%	47%	16%	8%	16%	6%	28%
Weet niet/Geen antwoord	16%	12%	17%	19%	10%	10%	17%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

De basishouding van de meeste Nederlanders is dat men voor een nieuwe overeenkomst is binnen de EU, hetzij als Grondwet (23%) of via een wijzigingsverdrag (29%). Alleen de groep EU-Sceptici (circa 20% van de Nederlanders) is in grote meerderheid tegen.

Wat is uw mening over deelname van Nederland aan de Europese Grondwet?

verticaal gepercenteerd naar	Allen	EU-Groep				Referendum	
		Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor gestemd	Tegen gestemd
moet instemmen met de Europese Grondwet	23%	1%	21%	29%	44%	60%	2%
moet deelnemen na de toepassing van een 'wijzigingsverdrag'	29%	13%	28%	37%	35%	33%	28%
aan geen enkel verdrag deelnemen	34%	77%	35%	17%	15%	5%	54%
Weet niet/Geen antwoord	14%	8%	16%	18%	7%	2%	16%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Zes punten zijn specifiek genoemd door Nederland met betrekking tot het nieuwe “verdrag”. Uit de reactie van de Nederlanders in dit onderzoek blijkt dat het met name gaat om de autonome Nederlandse positie. Zo wil men dat de lidstaten hun vetorecht blijven behouden en dat de Europese Grondwet geen voorrang boven de nationale wetten krijgt.

Aspecten als “geen vaste voorzitter”, “niet de naam grondwet gebruiken”, “geen EU-vlag” spelen een veel minder belangrijke rol.

Dit is een overzicht waarvan de Nederlanders vinden dat die absoluut aan het oorspronkelijk verdrag moet veranderd worden.

<i>verticaal gepercenteerd naar</i>	Allen	EU-Groep			
		Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept
Passage schrappen dat Europese wet boven nationale wetten gaat	59%	75%	73%	49%	31%
Lidstaten moeten op bepaalde punten vetorecht behouden	57%	59%	64%	52%	53%
Geen vaste voorzitter	37%	42%	41%	32%	31%
Naamstelling moet niet Grondwet zijn	30%	36%	35%	26%	20%
Europese coördinator voor buitenlandse zaken in plaats van minister	22%	30%	28%	15%	9%
Geen vlag	18%	32%	21%	9%	13%

In bijlage B treft u dezelfde vragen aan, afgezet naar politieke voorkeur. Daarbij blijkt dat er geen grote verschillen zijn, behoudens kiezers van Groen Links, die over de hele linie minder veranderingen willen.

Twee derde deel van de Nederlanders willen dat er een referendum gaat komen als er een nieuw verdrag wordt gesloten. Van de mensen die voor hebben gestemd vindt 34% dat en van de mensen die tegen hebben gestemd vindt 82% dat.

<i>Verticaal gepercenteerd naar</i>	Allen	EU-Groep				Referendum	
		Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor gestemd	Tegen gestemd
Ja	65%	92%	70%	53%	48%	34%	82%
Nee	30%	4%	26%	40%	49%	62%	13%
Weet niet/Geen mening	5%	3%	4%	7%	3%	3%	5%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bij kiezers van alle politieke partijen is er de wens om dan weer een referendum te houden, behalve kiezers van Groen Links.

<i>verticaal gepercenteerd naar</i>	Allen	Stemgedrag Tweede Kamer 2006						
		PvdV	VVD	CDA	CU	PvdA	SP	GrLnks
Ja	65%	84%	60%	56%	67%	62%	86%	44%
Nee	30%	9%	39%	38%	30%	33%	9%	49%
Weet niet/Geen mening	5%	7%	1%	6%	3%	5%	5%	7%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Ten slotte is gevraagd wat men zou stemmen als de wensen van Nederland zijn ingewilligd en er een referendum zou worden gehouden. Het resultaat is heel duidelijk. Er zullen beduidend meer mensen “voor” stemmen dan “tegen”.

Van degenen die in 2005 “voor” hebben gestemd geeft 82% aan “voor” te zullen stemmen en 8% “tegen”. Van degenen die “tegen” hebben gestemd zal 30% “voor” stemmen en 40% “tegen”.

<i>verticaal gepercenteerd naar</i>	Allen	EU-Groep				Referendum	
		Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor gestemd	Tegen gestemd
Voor	47%	18%	43%	58%	69%	82%	30%
Tegen	27%	62%	26%	13%	16%	8%	40%
Weet niet/Geen antwoord	26%	20%	31%	29%	15%	10%	30%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Naar politieke voorkeur zien we het volgende patroon.

<i>verticaal gepercenteerd naar</i>	Allen	Stemgedrag Tweede Kamer 2006						
		PvdV	VVD	CDA	CU	PvdA	SP	GrLnks
Voor	47%	12%	53%	59%	42%	56%	25%	57%
Tegen	27%	68%	21%	18%	29%	21%	43%	14%
Weet niet/Geen antwoord	26%	20%	26%	23%	30%	23%	32%	29%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Kiezers van Partij voor de Vrijheid en SP geven aan vooral “tegen” te zullen stemmen, maar bij de kiezers van de overige partijen geeft een duidelijke meerderheid aan “voor” te zullen stemmen.

Resumerend kan gesteld worden dat de basishouding van de Nederlanders ten opzichte van de EU positief is met een aantal kritische kanttekeningen.

De ingeslagen weg van de Nederlandse regering met betrekking tot de verandering van het bij het referendum in 2005 voorgelegde grondwet wordt positief gewaardeerd. Men wil wel dat bij een nieuwe overeenkomst wederom een referendum wordt gehouden. Daarbij zal, indien bij de wijzigingen van het verdrag meer aandacht wordt geschonken aan de autonomie van de lidstaten, een meerderheid voor stemmen.

Hierbij teken ik aan dat het niet laten houden van een referendum als er een nieuw verdrag wordt gesloten, niet alleen een negatieve terugslag zal kunnen hebben op het gevoel van de Nederlandse burgers over de EU, maar ook een nadelig effect zal hebben op de toch al beperkte vertrouwensband tussen politiek en bevolking.

Het al dan niet houden van een referendum na het sluiten van een nieuw verdrag binnen de EU zou wel eens door een groot deel van de Nederlanders als de lakmoesproef kunnen worden gezien of de regering echt belangstelling heeft in wat er onder de kiezers leeft.

Bijlage A

De Europese Unie moet uiteindelijk een land worden, zoals de Verenigde Staten van de VS met een President en maar een buitenland politiek

verticaal gepercenteerd naar	2005	2007	EU-Groep				Referendum	
			Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor	Tegen
Mee eens	19%	13%	4%	6%	10%	59%	25%	8%
Mee oneens	78%	82%	92%	90%	86%	34%	72%	89%
Weet niet/Geen mening	4%	4%	4%	3%	4%	7%	3%	3%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Binnen de Europese Unie moet uiteindelijk een taal gesproken gaan worden, het Engels.

verticaal gepercenteerd naar	2005	2007	EU-Groep				Referendum	
			Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor	Tegen
Mee eens	12%	13%	9%	11%	9%	31%	15%	10%
Mee oneens	86%	85%	89%	88%	87%	66%	83%	88%
Weet niet/Geen mening	2%	2%	2%	1%	4%	2%	2%	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Alle grenzen tussen de 27 landen van de EU moeten worden afgeschaft.

verticaal gepercenteerd naar	2005	2007	EU-Groep				Referendum	
			Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor	Tegen
Mee eens	33%	29%	9%	23%	35%	59%	44%	20%
Mee oneens	65%	67%	91%	74%	59%	35%	47%	78%
Weet niet/Geen mening	2%	4%	0%	3%	6%	6%	8%	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Het verdrag van Schengen kan beter opgeheven worden, ieder land moet weer zijn eigen grenzen krijgen.

verticaal gepercenteerd naar	2005	2007	EU-Groep				Referendum	
			Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor	Tegen
Mee eens	39%	35%	88%	34%	36%	38%	21%	43%
Mee oneens	52%	57%	9%	61%	56%	39%	73%	39%
Weet niet/Geen mening	9%	8%	3%	5%	8%	23%	6%	18%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Het zou beter zijn als Nederland zich uit de EU terugtrekt.

verticaal gepercenteerd naar	2005	2007	EU-Groep				Referendum	
			Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor	Tegen
Mee eens	19%	17%	58%	9%	6%	4%	3%	25%
Mee oneens	68%	73%	27%	80%	86%	93%	97%	62%
Weet niet/Geen mening	12%	10%	15%	11%	8%	3%	0%	13%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

De EU zou eigenlijk alleen maar een economische verdragsorganisatie moeten zijn, maar alle andere zaken zouden gewoon apart per land moeten worden geregeld.

verticaal gepercenteerd naar	2005	2007	EU-Groep				Referendum	
			Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor	Tegen
Mee eens	56%	55%	90%	77%	30%	19%	26%	71%
Mee oneens	38%	39%	6%	20%	61%	76%	71%	22%
Weet niet/Geen mening	6%	6%	4%	3%	9%	5%	3%	6%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

De EU heeft er mede voor gezorgd dat er minder oorlog is in Europa.

verticaal gepercenteerd naar	2005	2007	EU-Groep				Referendum	
			Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor	Tegen
Mee eens	48%	51%	23%	41%	67%	74%	78%	37%
Mee oneens	29%	30%	60%	33%	16%	14%	11%	41%
Weet niet/Geen mening	22%	19%	17%	25%	17%	11%	10%	22%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

De EU heeft een duidelijke bijdrage geleverd aan de economische groei van Nederland.

verticaal gepercenteerd naar	2005	2007	EU-Groep				Referendum	
			Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor	Tegen
Mee eens	35%	53%	15%	48%	70%	77%	82%	37%
Mee oneens	40%	28%	65%	26%	14%	14%	6%	41%
Weet niet/Geen mening	25%	19%	20%	26%	17%	10%	12%	22%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Het zou goed zijn als er een leger komt voor de EU in plaats van legers voor 27 afzonderlijke landen.

verticaal gepercenteerd naar	2005	2007	EU-Groep				Referendum	
			Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor	Tegen
Mee eens	50%	39%	14%	32%	43%	84%	58%	29%
Mee oneens	42%	50%	69%	57%	47%	13%	35%	59%
Weet niet/Geen mening	9%	11%	17%	11%	11%	3%	7%	12%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Het zou beter zijn geweest als de EU tot de landen van West- en Noord-Europa beperkt zou zijn gebleven.

verticaal gepercenteerd naar	2005	2007	EU-Groep				Referendum	
			Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor	Tegen
Mee eens	51%	57%	81%	68%	38%	43%	37%	70%
Mee oneens	38%	35%	12%	25%	52%	50%	58%	23%
Weet niet/Geen mening	10%	8%	7%	7%	10%	7%	5%	8%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Op dit moment heeft de bevolking binnen Europa te weinig te zeggen binnen de EU.

verticaal gepercenteerd naar	2005	2007	EU-Groep				Referendum	
			Sceptici	Met handrem	Supporter	Adept	Voor	Tegen
Mee eens	87%	81%	95%	85%	72%	74%	65%	93%
Mee oneens	7%	9%	0%	6%	15%	14%	21%	2%
Weet niet/Geen mening	7%	10%	5%	8%	13%	12%	14%	5%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bijlage B

Welke van de voorgestelde wijzigingen vindt u absoluut noodzakelijk?

<i>verticaal gepercenteerd naar</i>	Allen	Stemgedrag Tweede Kamer 2006						
		PvdV	VVD	CDA	CU	PvdA	SP	GrLnks
Passage schrappen dat Europese wet boven nationale wetten gaat	59%	68%	61%	58%	69%	54%	63%	52%
Lidstaten moeten op bepaalde punten vetorecht behouden	57%	61%	62%	60%	64%	55%	55%	40%
Geen vaste voorzitter	37%	47%	33%	44%	32%	35%	36%	29%
Naamstelling moet niet Grondwet zijn	30%	31%	17%	39%	40%	28%	31%	18%
Europese coördinator voor buitenlandse zaken in plaats van minister	22%	32%	19%	30%	17%	17%	21%	9%
Geen vlag	18%	24%	15%	21%	20%	15%	24%	1%
Geen van deze	13%	13%	13%	11%	9%	13%	9%	20%
Weet niet/geen antwoord	5%	3%	4%	4%	0%	6%	9%	3%
Totaal	240%	280%	224%	268%	252%	223%	249%	172%